

Proċess ta' konservazzjoni lill-Pitturi ta' G. Calì

Dan il-proċess ta' konservazzjoni li ilu għaddej madwar sena u nofs, sa issa sar xogħol fuq ħamest ikwadri, li huma:

1. Il Lunżjata
2. Il-Kunċizzjoni
3. L-Assunzjoni
4. Twelid tal-Madonna
5. Sant'Indrija.

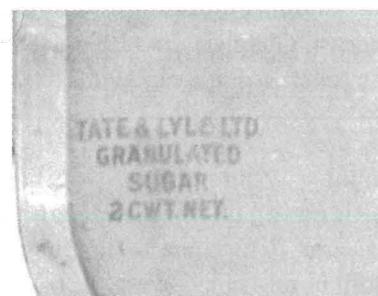
Baqa' biss il-kwadru l-kbir tar-Rużarju, Sant'Antnin u San Pawl.

Il-Lunżjata u l-Kunċizzjoni kienu lesti is-sena l-oħra. Il-kwadru ta' Sant'Andrija kien lest fix-xahar ta' Jannar li ġħadda. Din is-sena qed jitlestew ukoll il-kwadri tat-Twelid tal-Madonna u Santa Marija mtellgħa s-sema.

Il-pittura ta' Sant'Andrija sarilha t-tindif kollu minn ħafna passati ta' verniċċi fuq xulxin suwed u ħoxnin li saru matul iż-żmien. Sar ukoll proċess ta' konsolidament tas-saff impitter mat-tila originali li ġmielu kien qed jaqa' u jintilef. Fl-ahħar saru rtokki puntini, b'materjal apposta riversibbli u li huwa konsistenti. Sar ukoll xogħol fejn kien meħtieg minħabba li dan il-kwadru kien ġarrab żewġ tiċritiet kbar meta f'xi żmien aktarx želaq xi sellum fuqu, u thalliet tperper għal żmien twil it-tiċċrita. Dan barra li t-tiċċrita, ikkawżat li fejn hemm l-id ix-xellugija ntilef ħafna frak ta' kulur li kważi kulma kien baqa' kien biss biċċiet żgħar. F'xi żmien kien ġie wkoll irtokkat b'mod invadenti, u mwaħħal fuq xkora taz-zokkor, bla ebda dokumentazzjoni minn xi ħadd mhux magħruf, kif kien isir żmien ilu. Waqt it-tindif tneħħew l-irtokki antiki flimkien ma' passati fuq xulxin tal-verniċċi li kien swiedu u l-irtokki antiki kollha li ma baqgħux jaqblu mal-kuluri originali tal-pittura. Il-foderatura, jew ix-xkora taz-zokkor imwaħħla mat-tila originali, li mhux tagħamel ġid lill-kwadru, għadha temporanjament f'diskussjoni mal-awtoritajiet titneħħiex jew le biex flokha ssir inforra ġidha b'tila apposta u b'metodi u materjali professionali. Dan huwa meħtieg minħabba li l-kwadru mhux stirat sew u għalhekk hu xi fit imbewwaq, u t-tieni dik ix-xkora peress li hija ħoxna ħafna għal mat-tila originali qed tintefah ħafna bl-umdita atmosferika iż-żejjed mill-oħra, li fl-istaġun niexef tas-sajf tagħna tinxef u tinxtorob bil-konseguenzi li tiġbed

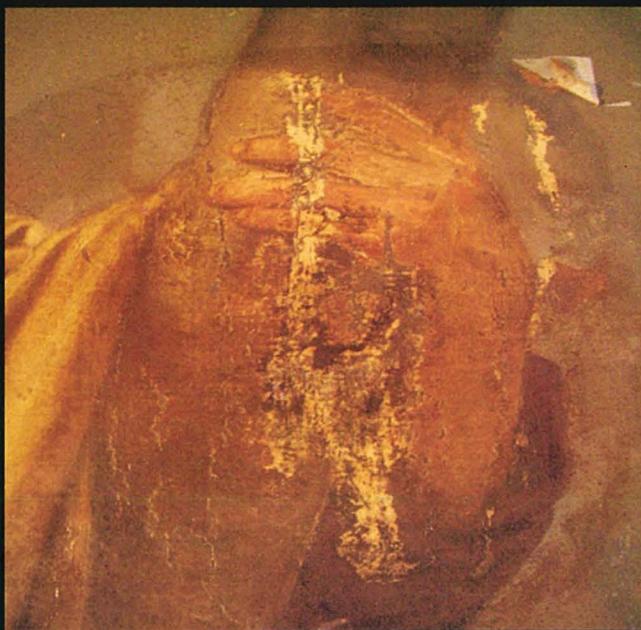
Ritratt Nru.1: Ix-xkora taz-zokkor min wara tal-kwadru

Ritratt Nru.2: Dettal minn wara tat-tila.

magħha t-tila originali u toħloq ċaqliq fis-saff impitter.

Il-kwadru wkoll għandu nfestazzjoni biologika li fil-mument hija kkontrollata, filwaqt li qed jiġi moniterjat. Dan minħabba li aktarx kien mwaħħal ma' xkora bil-kolla tad-diqi, jew kolla pasta kif inhi magħrufa.

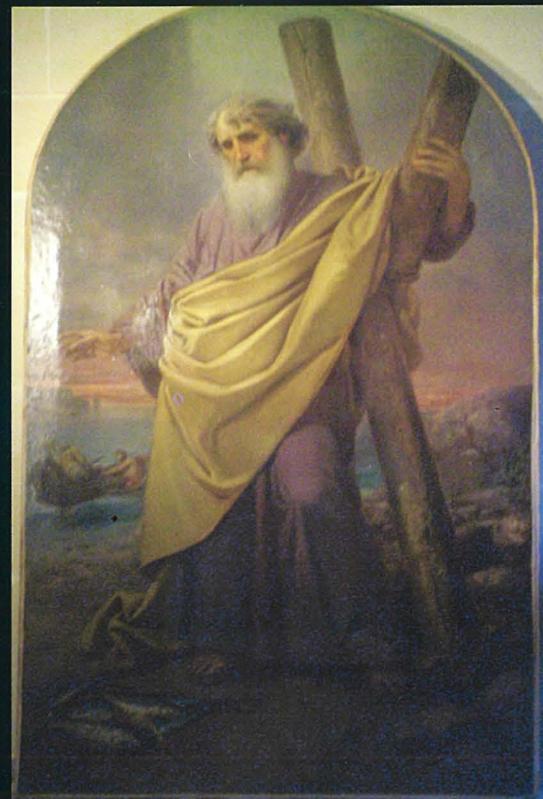
Ritratt Nru.3: It-tiċċita minn xi sellum flimkien ma' oħrajn f'postijiet oħra.

Ritratt Nru.4: Irtokki puntini żgħar ħafna li qed jibnu mill-ġdid l-id, kif inhu mitlub mill-etiqa tar-restawr.

Ritratt Nru.5:
Qabel ir-restawr

Ritratt Nru.6:
Wara l-ewwel
fażi tar-Restawr.

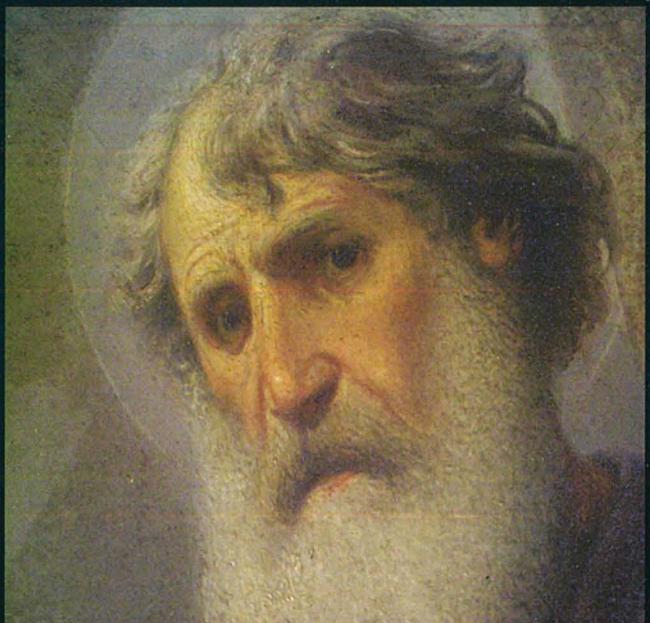
Ritratt Nru.7: Il-ħut qabel ir-restawr.

Ritratt Nru.8: Il-ħut wara r-restawr

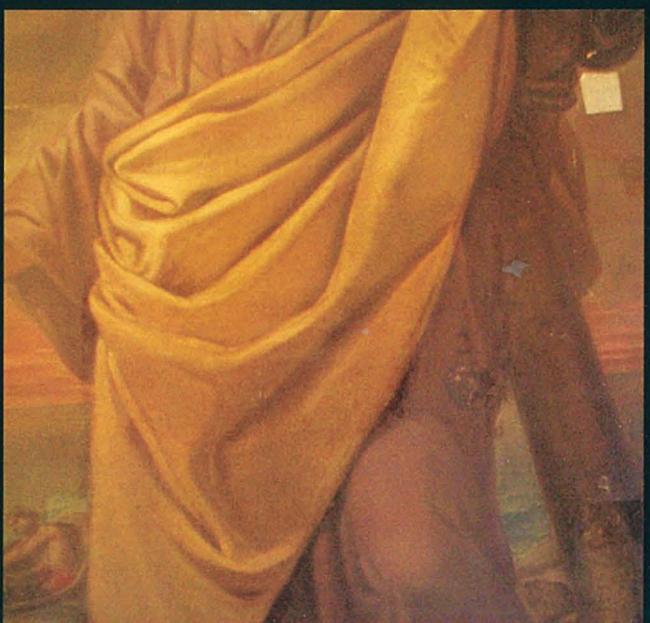
Ritratt Nru.9: Il-wiċċ qabel ir-Restawr

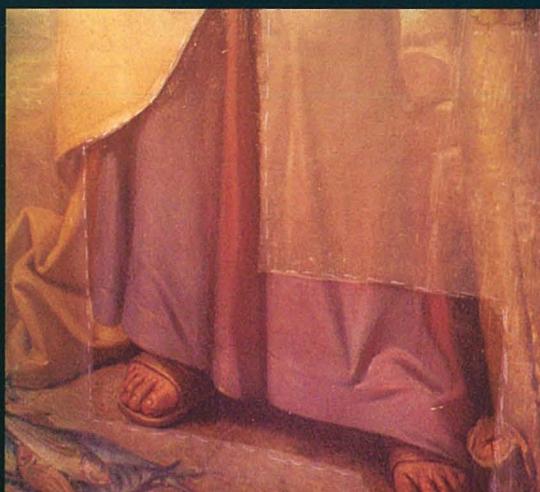
Ritratt Nru.10: Fil-proċess tat-tindif

Ritratt Nru.11: Il-mantar isfar qabel it-tindif

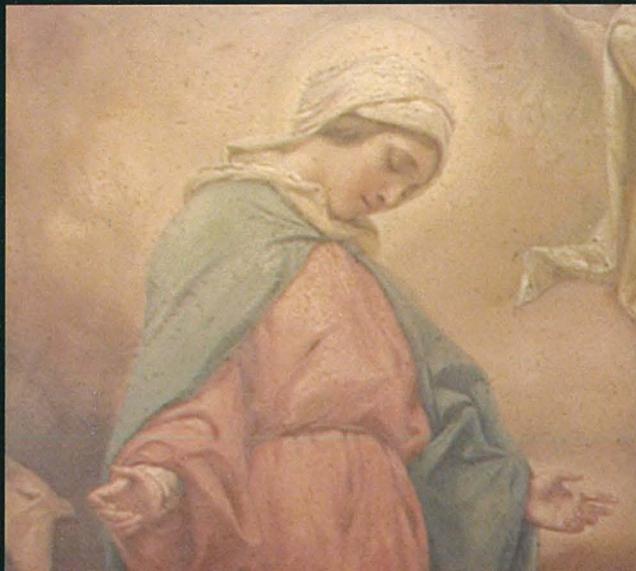

Ritratt Nru.12: Fil-proċess finali tat-tindif

Ritratt Nru.13: Fil-proċess ta' tindif

Rapport Fotografiku tal-erbgħha kwadri l-oħra

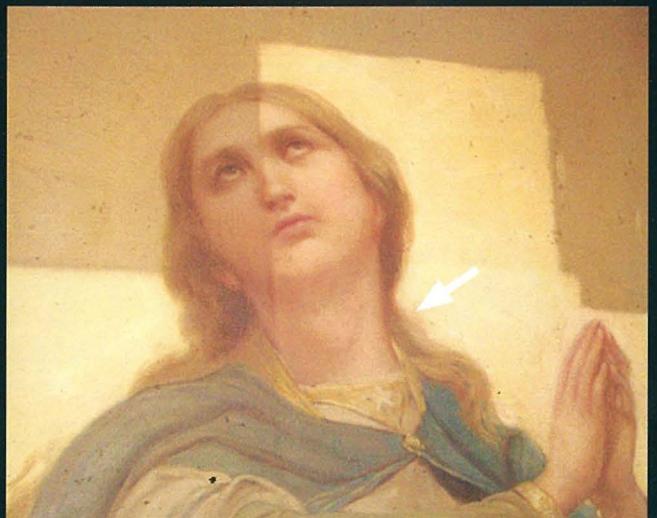
Ritratt Nru.14: Il-lunzjata qabel ir-restawr: Wieħed jinnota mhux biss velu oħxon ta' ħmieg, imma ħafna ħmieg ta' insetti. Biċċa minn dan il-ħmieg huwa aċidus u għalhekk mhux dejjem jista' jitneħha imma jiġi kosmetikament irtokkat b'mod prudenti.

Ritratt Nru.15: Wara t-tindif

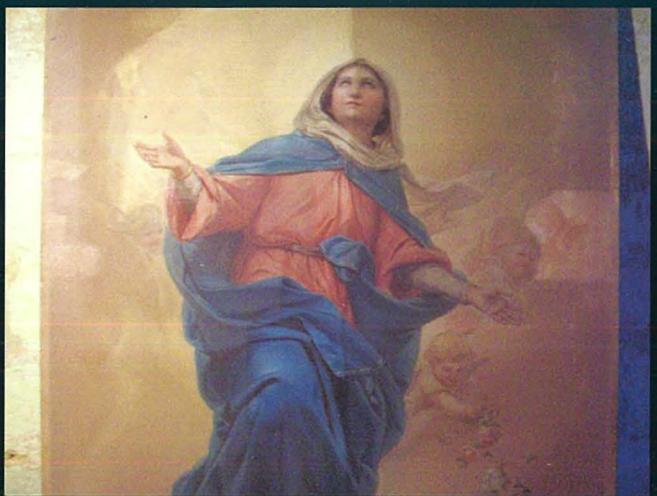
Ritratt Nru.16: Livelli differenti ta' tindif

Ritratt Nru.17: Wieħed jinnota li wara rasha hierġa Xemx minn taħt ħmieg organiku ta' mitt sena ilu!

Ritratt Nru.18: Nofs il-wiċċ imnaddaf minn tant ħmieg organiku li nġabar f'mitt sena.

Ritratt Nru.19: Weħed jinnota l-blu imnaddaf fin-nofs

Ritratt Nru.20: Wieħed jinnota il-parti maħmuġa tan-nofs.

Ritratt Nru.21: Il-wiċċ u partijiet mill-libsa tal-qaddeja fit-tweldi tal-Madonna mnaddfa.

Ritratt Nru.22: Il-Madonna ċkejkna qabel it-tindif.

Ritratt Nru.23: Wara t-tindif

Ir-Rapport xjentifiku dettaljat kif ukoll definittiv ser isir fit-tmiem tal-progett kollo tal-konservazzjoni u restawr tal-pitturi kollha ta' Giuseppe Calì, li jinsabu fil-knisja ċkejkna u ġelwa, magħrufa bħala l-qadima, f'Għajnsielem, iddedikata lill-Madonna ta' Loreto.

Hajr lil-Arċipriet ta' din il-Parroċċa, Dun Frankie Bajada, u lis-Soprintendenza taż-żeġw djoċesi, tal-fiduċja tagħhom fija, għal dan il-process delikat ta' konservazzjoni u restawr. Hajr ukoll lil Bank of Valletta plc tal-finanzjament ta' dan il-progett, kif ukoll ma Jonqosx ir-ringrażżjament lil dawk kollha li jagħtu daqqa t'id ta' natura logistika fosthom Loreto Grima, Frenċu Saliba u Rudolph Cauchi u s-Santwarju Ta' Pinu għall-ispazju li offriha għar-restawr tal-ewwel tlett kwadri.

Rev. Charles Vella

Konservatur Restawratur:

Restoration Sponsored by:

patron of the
local heritage

your success is our goal

BOV
Bank of Valletta